

Protestant Theological University

Euthanasie en wilsbekwaamheid

Boer, T.A.

Published in:
In dienst der genezing IDDG

Published: 01/06/2020

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Boer, T. A. (2020). Euthanasie en wilsbekwaamheid: Een naschrift. *In dienst der genezing IDDG*, 49(2), 8.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons). You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

This publication might have been made available through the PThU Research Portal under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the PThU website: <https://www.pthu.nl/over-pthu/bibliotheek-pthu/diensten/article-25fa-taverne-amendement-end-user-agreement.pdf>

Takedown policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will investigate your claim and remove access to the work if necessary: bibliotheek@pthu.nl.

Downloaded from the PThU Research Portal (Pure): <https://pure.pthu.nl>.

[Theo Boer, 'Euthanasie en wilsbekwaamheid: een naschrift', in *IDDG/ In Dienst der Genezing*, 49,2 (juni 2020), 8.]

'Euthanasie en wilsbekwaamheid: een naschrift

Theo Boer

In zijn interessante reactie gaat anesthesioloog Smelt terug naar een essentieel moment in de Nederlandse euthanasiegeschiedenis: terwijl de Staatscommissie Euthanasie zich in 1985 in de richting van legalisering bewoog, verscheen er in die context een helaas vrijwel vergeten minderheidsrapport van een rechtsgeleerde en een ethicus. Kom daar tegenwoordig nog maar eens om, nu de meeste weerstand tegen euthanasie *buiten* de mainstream-kanalen wordt gehouden. Waardevol commentaar daarom dit, al wil ik wel één misverstand uit de weg ruimen. Dat er 'grofweg twee redenen zijn om euthanasie te rechtvaardigen' bedoel ik in beschrijvende zin: die twee redenen - barmhartigheid en respect voor autonomie - functioneren *de facto* als rechtvaardiging. Uit mijn eigen woorden zal duidelijk zijn dat ik tegenover deze rechtvaardiging een veelal sceptische houding inneem.

Euthanasie: te rechtvaardigen of te verontschuldigen?

Dr. W.L.H. Smelt, anesthesioloog

In zijn artikel 'Euthanasie en wilsbekwaamheid, enkele ethische kanttekeningen' geeft Theo Boer een korte schets van de ontwikkeling van Nederlandse euthanasiediscussie in de afgelopen halve eeuw. In de zeventiger jaren van de vorige eeuw ging het over *mercy killing* in de stervensfase, nu gaat het over levensbeëindiging van wilsonbekwame (demente) patiënten, die al dan niet verzuimden een wilsverklaring op te stellen.

In de beginfase van de Nederlandse euthanasiediscussie werd door de tegenstanders van legalisering van euthanasie gewezen op het gevaar van het hellende vlak, door voorstanders van euthanasie werd dat afgedaan als grote onzin. Theo Boer geeft een scherpe, soms venijnige analyse van de route bergafwaarts. Zijn artikel begint met de zin: "Er bestaan grofweg twee redenen om euthanasie te rechtvaardigen". De twee redenen zijn: Autonomie en Barmhartigheid. De euthanasiegeschiedenis begon met barmhartigheid, weldoen en compassie en is nu in de fase van de autonomie, zelfbeschikking en eigen regie. De openingszin bleef bij mij haken. Rechtvaardigen??

Is actieve levensbeëindiging te rechtvaardigen? Is dat niet de grote fout geweest dat – weliswaar onder bepaalde strikte voorwaarden – actieve levensbeëindiging gerechtvaardigd werd geacht? Was dit niet de fatale opening voor de nu steeds uitdijende vraag naar actieve levensbeëindiging, ook bij andere categorieën patiënten en zelfs bij niet-patiënten? Staken we toen de Rubicon over?

Vanwege dat vraagteken achter 'rechtvaardigen' slaan we het rapport van de Staatscommissie Euthanasie op. Dit rapport van de commissie Jeukens, verscheen op 9 juli 1985. Een lijvig rapport waarin door de meerderheid van de commissie legalisering van euthanasie werd bepleit. De commissie Jeukens achtte euthanasie in

bepaalde situaties toelaatbaar, namelijk: op verzoek van de betrokkene zelf en onder strikte voorwaarden. In 2002 werd de wet 'Toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding' aangenomen.

"Het bijzondere van het rapport van de commissie Jeukens is dat er een grote minderheidsnota in is opgenomen. Deze minderheidsnota van de hoogleraren Klijn en Nieboer geeft een scherpe analyse. Zij zijn van mening dat "er niet moet worden overgegaan tot enige vorm van rechtvaardiging van (hulp bij) actieve directe levensbeëindiging op grond van de toestand van de betrokkene, al dan niet resulterend in een verzoek". Zij menen dat wij vóór de drempel naar (hulp bij) actieve directe levensbeëindiging halt moeten houden, omdat "overschrijden ervan in betekenis ver uitgaat boven het oplossen van schrijnende problemen rondom het levenseinde."

Een eventuele wetswijziging zou volgens hen een historische vergissing zijn. Citaat: "De deur naar actieve directe levensbeëindiging kan niet op een grotere of kleinere kier worden gezet. Want de rechtsbescherming van het leven is een deur die slechts kan worden geopend door haar uit haar hengsels te lichten."

Klijn en Nieboer betogen dat een minimum aan mensvisie noodzakelijk is: 'the dignity of the human person'. De 'waardigheid van de mens' is een werkelijkheid die er is zolang de mens leeft en die kan door geen enkele toestand van het leven teniet worden gedaan.

Zij menen dan ook dat voor het begrip 'rechtvaardiging' geen ruimte is, maar dat er slechts van 'verontschuldiging' in zeer extreme gevallen gesproken kan en mag worden. Citaat: "Voor een ontslag van rechtsvervolging zien ondergetekenden alleen ruimte in zeer extreme gevallen, waarin toch wel van een ook lichamelijk hoogst ernstige situatie sprake moet zijn, maar dan in de sleutel van de verontschuldiging, c.q. 'het overspannen van de strafrechtelijke aansprakelijkheid', waarbij geen positief oordeel wordt uitgesproken over het gerechtvaardigd zijn van het handelen, maar slechts over de niet-strafbaarheid van de dader." Dus euthanasie is volgens hen alleen te verontschuldigen in extreem perplexe situaties bij een infauste prognose. In 1985 schreven deze twee hoogleraren wijze woorden. We zien nu dat de vraag naar levensbeëindigend handelen door de arts fors is toegenomen. Het is nu niet meer alleen aan de orde bij de lichamelijk ernstige zieke patiënt in de stervensfase, maar ook bij de demente bejaarde met een wilsverklaring, of omdat niet lichamelijk zieke mensen hun leven 'voltooid' achten. De rechtsbescherming door de overheid lijkt niet meer gebaseerd te zijn op het leven zelf, maar op de wil om te leven en op de veronderstelling dat mensen doorgaans het leven ook willen.

Waar zijn we aan begonnen?

Bronnen:

Rapport van de Staatscommissie euthanasie. Advies deel 1 Staatsuitgeverij, 's Gravenhage 1985 ISBN 90 12 05 11 3 4
Minderheidsnota in het Rapport van de Staatscommissie euthanasie.

W.C.M. Klijn, hoogleraar theologische ethiek, Katholieke Theologische Hogeschool, Amsterdam
W. Nieboer, hoogleraar strafrecht, strafprocesrecht en forensische psychiatrie, Katholieke Hogeschool te Tilburg